

KLIMAATDIALOGEN DONGEN

Uitkomsten en inzichten

9 AUGUSTUS 2021

Contactpersoon.

CLAUDIA REUTER
Adviseur klimaatadaptatie

Arcadis Nederland B.V
Postbus 220
3800 AE Amersfoort
Nederland

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	4
DE KLIMAATOPGAVE	6
Droogte	6
Hitte	6
Overstroming	6
Online platform met inwoners over klimaatverandering en -adaptatie	8
Waar lopen inwoners tegen aan?	8
Waar hebben inwoners behoefte aan?	9
Waar willen inwoners zelf mee aan de slag?	9
Enquêtes over wateroverlast en droogte	9
Hitte en wateroverlast op bedrijventerreinen	10
De belangrijkste punten	10
Concrete acties voor de gemeente	11
Hitte, wateroverlast en droogte en de gevolgen voor gezondheid in Dongen	11
De belangrijkste punten	11
Klimaatbestendig Wonen	12
Klimaatbestendige Zorg	12
Klimaatbestendig Onderwijs	13
Concrete acties voor Gemeente Dongen	13
CONCLUSIE ONLINE PLATFORM EN KLIMAATDIALOGEN	14
Aanloop naar de uitvoeringsagenda	14

INLEIDING

Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) geeft alle Nederlandse gemeenten zeven ambities mee om te bouwen aan een klimaatbestendig land. Met het invullen van de ambities brengt elke gemeente de kwetsbaarheid voor wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen in beeld, om vervolgens in samenwerking met stakeholders het beleid te bepalen waarmee deze kwetsbaarheden verkleind worden. De ambitie is dat de gemeente Dongen in 2050 klimaatadaptief is ingericht.

Een belangrijk onderdeel van dit nieuw op te stellen beleid is het voeren van de klimaatdialogen, waarin de gemeente in gesprek gaat met publieke en private stakeholders over het verkleinen van de lokale kwetsbaarheid voor klimaatverandering. Deze uitkomsten zijn, samen met de al uitgevoerde stresstest, de basis voor het opstellen van een klimaatadaptatiestrategie en uitvoeringsagenda.

In de periode december 2020 tot en met juni 2021 voerden de gemeente Dongen, bedrijven en maatschappelijk organisaties tijdens klimaatdialogen (digitaal) gesprekken over lokaal relevante klimaatthema's.

Met deze klimaatdialogen hebben gemeente en stakeholders een scherper beeld gekregen van de belangen, concrete uitdagingen, kansen en oplossingsrichtingen. Dit vormt een essentiële stap richting de gemeentelijke adaptatiestrategie en uitvoeringsagenda. Dat worden de volgende stappen om de kwetsbaarheid voor de

gevolgen van klimaatverandering te verminderen. Ook vormt het voor de stakeholders een wezenlijke stap in bewustwording en vervolgens realisatie van concrete maatregelen. Ondertussen staat gemeente Dongen niet stil en worden er maatregelen genomen om onder andere wateroverlast tegen te gaan. Met de dialogen en straks de gemeentelijke adaptatiestrategie en uitvoeringsagenda wordt dit verder uitgewerkt en versneld.

Dit rapport biedt een beknopt overzicht van het verloop en het resultaat van de dialogen. Het is ter naslag voor communicatie naar belanghebbenden. Het vormt de input voor het vervolg, met behulp van de klimaatadaptatiestrategie kan de gemeente Dongen keuzes gaan maken.

Doel van de dialogen

Zoals eerder beschreven is de risicodialoog één van de zeven ambities uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Het is de stap tussen de stresstest en het maken van een uitvoeringsprogramma voor het realiseren van klimaatadaptatie.

De risicodialoog is een proces dat bestaat uit meerdere gesprekken met allerlei partijen. Met een klimaat risicodialoog komen de kwetsbaarheden aan bod voor wateroverlast en overstroming, hittestress en droogte.

Ieder dialoog is een moment van (verdere) bewustwording van de effecten van klimaatverandering en het handelingsperspectief daarbij; wat kan eenieder zelf doen? Met ieder dialoog worden de aanwezigen gemobiliseerd om in actie te komen. Daarnaast haalt de gemeente hiermee inzichten op over de ervaren urgentie van de klimaateffecten, de ervaren lokale effecten, de werking van systemen en het netwerk van betrokken partijen. Waar mogelijk worden concrete afspraken gemaakt over ambities, beleid, regelgeving, projecten en maatregelen.

De klimaatdialogen leveren bouwstenen voor de klimaatadaptatiestrategie en de uiteindelijk op te stellen uitvoeringsagenda. Deze resultaten worden verwerkt in nieuw (klimaat)beleid in de vorm van het Water- en Rioleringsplan. Bovendien bieden ze inzicht in kansen voor adaptatie. Deze kansen omvatten zowel strategische (beleids- en communicatie) oplossingen, koppelkansen en technische maatregelen.

Figuur 1: proces dialogen

Methodiek Dialogen

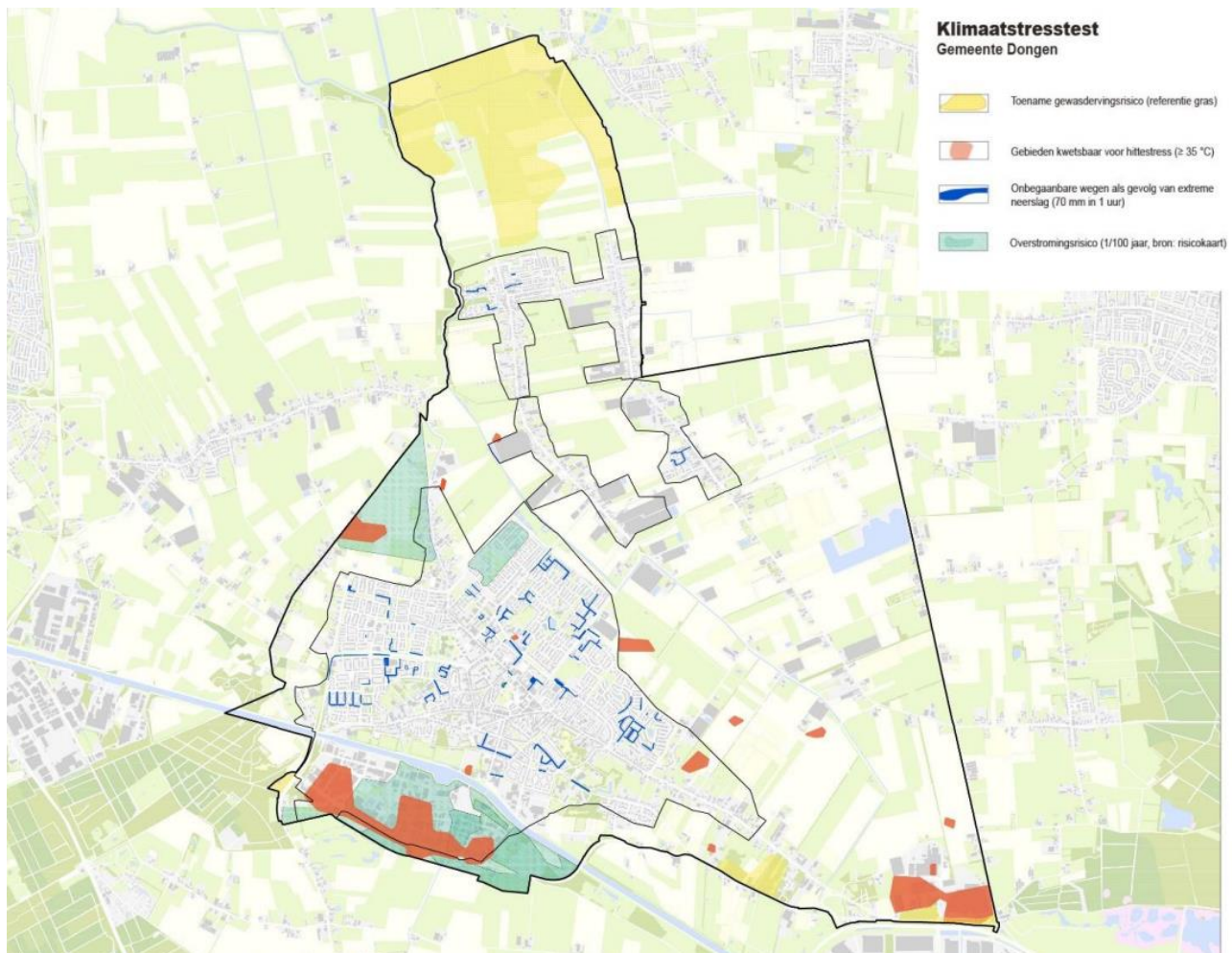
Klimaatadaptatie is niet alleen een zaak van de gemeente. We hebben hier onze strategische partners, instellingen, bedrijven én onze inwoners bij nodig. Zij zijn het immers die hinder ondervinden van de negatieve gevolgen.

De uitkomsten van de stresstest waren dan ook een belangrijk startpunt voor het vervolg. Op het online platform 'samen.dongen.nl' zijn de ervaringen, wensen en behoeftes van inwoners opgehaald. Ook is er een prijsvraag uitgezet om klimaatadaptieve ideeën en maatregelen in de eigen leefomgeving te stimuleren en ondersteunen. Tevens hebben we met verschillende groepen stakeholders de risico's van wateroverlast, droogte en hitte besproken. Denk aan: worden de kwetsbaarheden herkend en erkend en zijn ze wel of niet acceptabel? En met welke acties en maatregelen kunnen we de risico's verkleinen? In de periode van december 2020 tot en met juni 2021 voerden we klimaatdialogen over hitte en wateroverlast op bedrijventerreinen en hitte, wateroverlast en droogte en de gevolgen voor gezondheid in Dongen.

DE KLIMAATOPGAVE

Om een beeld te krijgen van de mogelijke effecten van de klimaatontwikkeling op onze leefomgeving is een klimaatstresstest uitgevoerd. Met deze test is, op basis van door het KNMI beschreven klimaatscenario's, onderzocht wat de gevolgen voor Dongen zijn als neerslagextremen toenemen, de temperatuur gaat stijgen en er langere periodes van droogte ontstaan.

Een overzicht van alle de klimaatkwetsbaarheden (wateroverlast, droogte, hitte en overstroming) wordt in figuur 1 weergegeven.

Figuur 1. Overzichtskaart klimaatkwetsbaarheden gemeente Dongen

Wateroverlast

- Intensiteit buien neemt tot 2050 met 12-25% toe voor de gemeente Dongen;
- De jaarlijkse neerslag neemt in klimaatscenario WH2050 met circa 50-100mm toe;
- De meest kwetsbare locaties voor wateroverlast in de gemeente Dongen zijn de Middellaan, Oude Baan, Monseigneur Nolens- en Schaepmanlaan, de Procureurweg, de Steenstraat en de Kanaalstraat. Hier zijn de wegen verminderd begaanbaar/ onbegaanbaar en staat water tegen/in de panden;
- De kans op grondwateroverlast neemt in het buitengebied en de bebouwde kernen toe.

Droogte

- Het neerslagtekort stijgt van 120-180 mm naar 210-240 mm in 2050;
- In het landelijk gebied rondom en ten oosten van de kern Dongen kan de vegetatie hinder ondervinden van lage grondwaterstanden;
- Gemeente Dongen is weinig gevoelig voor bodemdaling (enkel het landelijk gebied in het noordoosten door aanwezigheid van veen) en mogelijke funderingsschade (enkele panden in 's Gravenmoer) als gevolg van paalrot. De kans op paalrot is echter zeer klein.

Hitte

- Van 3-6 tropische (>30° C) dagen nu naar 12-15 tropische dagen in 2050;
- Hittestress door warme nachten neemt toe van dagen tot 2-3 weken per jaar in 2050;
- In het gemeentelijke warmtebeeld is te zien dat bedrijventerreinen Tichelrijt 1 en 2 en De Wildert als hittegevoelig naar voren komen. Ook enkele schoolpleinen blijken uit onderzoek van de GGD opwarmingsgevoelig;
- De landelijke gebieden en landelijke kernen (Klein-Dongen) komen als koel naar voren.

Overstroming

- Mogelijke gevolgen van overstromingen door een (primaire) dijkdoorbraak zijn slachtoffers, economische schade en maatschappelijke ontwrichting;
- De hoogste waterstanden worden berekend ten noorden van de kern 's Gravenmoer met waterstanden tot 5 meter, wanneer de primaire waterkeringen het zouden begeven. De kans dat dit optreedt is echter zeer klein met een herhalingskans van 1 op 10.000 jaar (scenario buitengewone gebeurtenissen);

Uit de kwetsbaarheidsanalyse kan worden geconcludeerd dat de gevolgen van klimaatverandering in de gemeente Dongen voor een aantal sectoren al duidelijk optreden, bijvoorbeeld:

- In de kernen is (lokaal) wateroverlast door water op straat aanwezig. Er is bij extreme neerslag een risico op schade aan bebouwing en gezondheidsrisico's door ziekteverwekkers op straat.
- Door hitte en droogte is er een risico op waterkwaliteitsproblemen ter plaatse van speelwater Beljaart Buiten, de kanovijver, eendjesvijver en vijvers west II.
- Bedrijventerreinen Tichelrijt 1 en 2 en de Wildert zijn vanwege de grote hoeveelheid verhard oppervlak en beperkte hoeveelheid groen hittegevoelig.

DIGITALE DIALOOG INWONERS

Online platform met inwoners over klimaatverandering en -adaptatie

Via het platform 'samen.dongen.nl' konden bewoners begin 2021 informatie vinden over klimaatverandering en -adaptatie en vooral ook zelf aangeven wat bij hun in de straat of wijk kan worden verbeterd om beter bestand te zijn tegen een veranderend klimaat. Dit gebeurde in het kader van de klimaatdialogen die de gemeente Dongen in 2020/2021 voert met inwoners, bedrijven, instellingen en andere overheden.

Samen op weg naar een klimaatbestendig Dongen

HET KLIMAAT VERANDERT, dat merken we ook in Dongen. Denk maar aan de aanhoudende droogte en de record lange hittegolf, maar ook aan de zomerstorm en de hoosbuien van afgelopen zomer. Dit weerbeeld zullen we de komende jaren veel vaker gaan zien.

Meer hitte, droogte en wateroverlast. Met de kans dat deze extremen toenemen, neemt ook het risico's toe voor onze leefomgeving en gezondheid en bij schade ook voor onze economie.

Met een klimaatbestendig Dongen willen wij uw woonomgeving weerbaar maken tegen extreem weer. En we willen een gezonde en prettige leefomgeving met veel aandacht voor groen waar iedereen gebruik van kan maken.

Dit kunnen wij niet zonder u. Graag gaan wij met u het gesprek aan en horen wij van u waar u problemen ondervindt als gevolg van droogte, hittestress of wateroverlast.

Wij hebben een klimaatstresstest verricht voor heel Dongen. Hiervan is een rapport opgesteld en zijn verschillende simulatiekaarten gemaakt van wat er kan gebeuren bij extreme droogte, hitte en zelfs overstroming.

Deze informatie over uw woonomgeving en nog veel meer, kunt u vinden op het [klimaatportaal](#) van de Provincie Noord-Brabant. Hier vindt u ook veel voorbeelden over wat u zelf kunt bijdragen aan het voorkomen van wateroverlast of warme nachten of verdroging van uw omgeving. Dus wilt u weten wat wij te weten zijn gekomen over uw woonomgeving? Ga eerst even naar op klimaatportaal en bekijk de **stresstest** en de **kaarten** die speciaal voor Dongen zijn gemaakt. Onderaan deze pagina kunt u bij ideeën reageren op een kaart van Dongen wat uw ervaringen zijn. Om een goed beeld te krijgen van wat u vindt en wat wij aan klimaatverandering kunnen doen in Dongen, vragen wij u om een paar korte vragen in te vullen over beide twee thema's.

Prijsvraag: Beste idee voor een klimaatbestendige straat, buurt of wijk

Wil je meer groen op plekken met steen? Geveltuintjes aanleggen in de straat? Met de burens tegels uit de tuin halen of groene daken aanleggen? Jullie hebben vast nog betere ideeën voor een klimaatbestendige straat. Kom maar op!

Samen zetten we klimaatadaptatie in Dongen op de kaart

De klimaatstresstest geeft veel inzicht in waar klimaatverandering tot problemen leidt of in de toekomst gaat leiden. Maar we zien u als de echte experts waar het gaat om uw straat of buurt.

Hittestress en droogte

Deel uw ervaring over hitte in uw woonomgeving of in Dongen. Waar zijn wij kwetsbaar volgens u en vergeet niet om een adres of locatie toe te voegen. De verschillende bijdragen worden op een kaart weergegeven. Bediscussieer de ideeën dan samen in de reacties.

Wateroverlast & overstromingen

Wateroverlast en overstromingsrisico. Waar ondervindt Dongen overlast of hinder van te veel water op straat na hevige regenbuien?

Figuur 2: uitsnede gemeentelijke website "Samen op weg naar een klimaatbestendig Dongen"

Op het platform zijn twee enquêtes gehouden over respectievelijk hittestress en droogte en wateroverlast en overstroming. In totaal hebben 21 inwoners de enquêtes ingevuld. Het aantal reacties is beperkt. De beperkte hoeveelheid aan reacties maakt dat het niet mogelijk om hieruit brede conclusies te trekken over hoe inwoners

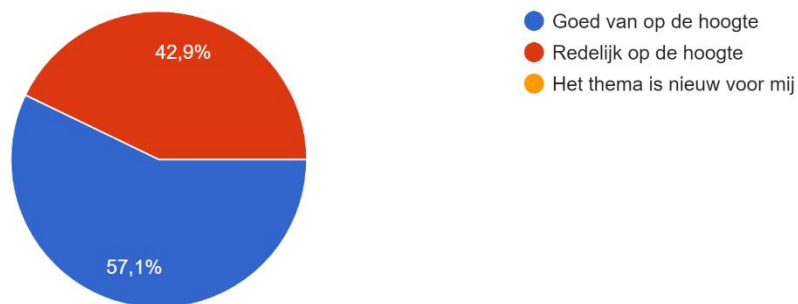
van de gemeente Dongen naar klimaatverandering kijken. Wel lijkt bij deze reacties de **betrokkenheid** bij het thema **groot** en lijkt er **behoefte** te zijn aan **samenwerking** dan wel **regie** vanuit de **gemeente** op **vergroening** van straten en parkeerlocaties, net als **ondersteuning** om bewoners te helpen **adaptieve keuzes** te maken in de eigen tuin of dak.

Resultaten enquêtes

Algemeen

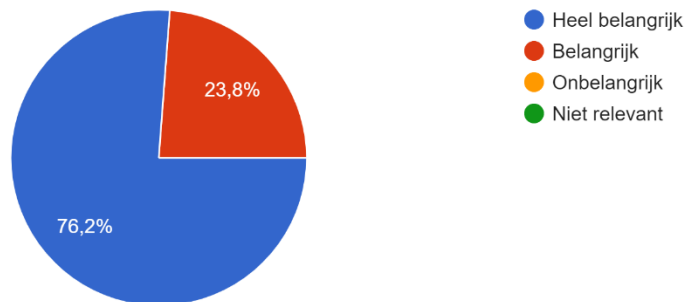
In hoeverre bent u op de hoogte van het thema klimaatverandering?

21 antwoorden

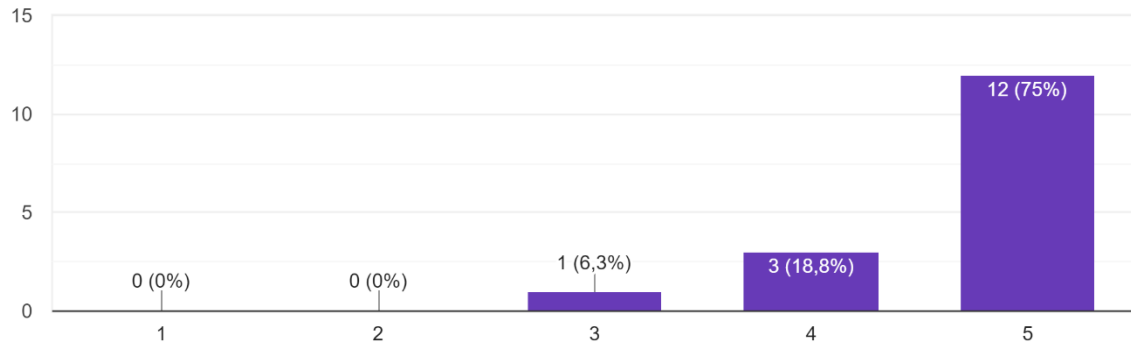
Hoe belangrijk vindt u het thema klimaatverandering in uw straat of buurt?

21 antwoorden

Bestrijden van overlast als gevolg van extreem weer is een taak voor inwoners, bedrijven én overheden

16 antwoorden

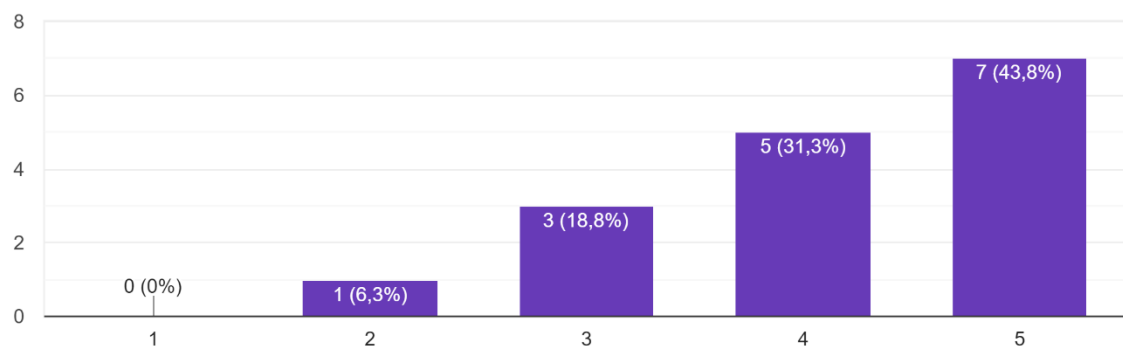

1= helemaal mee oneens

5= helemaal mee eens

Meer ruimte voor groen en water mag ten koste gaan van parkeerplaatsen

16 antwoorden

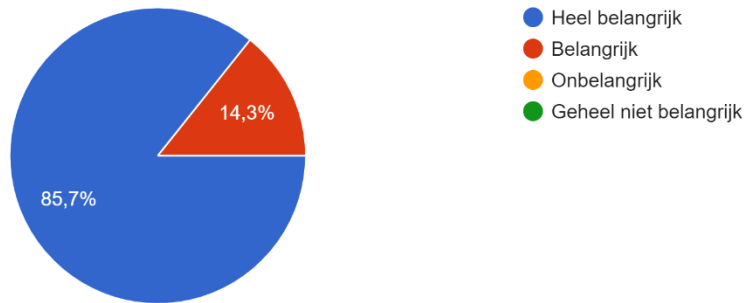
1= helemaal mee oneens

5= helemaal mee eens

Hitte & droogte

Hoe belangrijk vindt u het dat de gemeente aan de slag gaat om de openbare ruimte leefbaar te houden tijdens hete zomers?

21 antwoorden

Heeft u de afgelopen zomers last gehad van extreme warmte in uw straat of buurt?

20 antwoorden

Waar lopen inwoners tegen aan?

Dat klimaatverandering in de vorm van extreme neerslag of droogte in sommige gevallen overlast veroorzaakt voor inwoners van Dongen blijkt uit de reacties op het platform. Op enkele plaatsen zorgt hevige regenval soms voor water rondom huizen (welke veelal lager liggen dan het straatniveau) wanneer de riolering de wateraanvoer niet meer aankan. Dit kan voor overlast zorgen, zoals een ondergelopen garage. Ook zijn er zorgen rond het verzakken van woningen door uitdrogende ondergrond (funderingsschade). Het gaat hier om extreme gevallen. De problematiek in gemeente Dongen is niet van grote schaal.

Bij extreme droogte in combinatie met wind wordt er veel fijnzand van de agrarische grond in de Noorderlaan de huizen in geblazen. Foto: Ferdi Merx.

Waar hebben inwoners behoefte aan?

De behoefte aan **meer beplanting** die tijdens warme dagen zorgt voor schaduw komt meermaals terug in de reacties. Ook de oproep om vooral **groen** aan te leggen die goed **bestand** is tegen **droogte** en **meerwaarde** oplevert voor de **biodiversiteit**. Tevens is er de oproep om vaker **halfverharding** aan te leggen in **parkeervakken**. Ook standaard minder verharding aanleggen bij **nieuwbouwprojecten**. Verder wordt het idee geopperd om **zones** aan te wijzen om te **tuinieren op straat**, **burgerparticipatie** in de **openbare ruimte**. Kijk ook naar de mogelijkheden om **speelpleintjes** en **trapveldjes** te **vergroenen**.

Waar willen inwoners zelf mee aan de slag?

Naast suggesties aan de gemeente over de openbare ruimte, zien bewoners ook kansen om zelf aan de slag te gaan in en rond de **eigen woning**. Denk aan **infiltratie** van **regenwater** op eigen perceel mogelijk maken door tegels te verwijderen, een regenton neer te zetten of een kleine waterberging in de tuin aan te leggen. Ook wordt er gesproken over het aanleggen van **groene gevels**. Het liefst met **ondersteuning** van de gemeente middels het verstrekken van **subsidies** of het ophalen van tegels en / of geven van beplantingstips.

Enquêtes over wateroverlast en droogte

Op 'samen.dongen.nl' stond ook de mogelijkheid open om over droogte en wateroverlast enquêtes in te vullen. Via deze enquêtes is gepeild in hoeverre de deelnemers op het platform klimaatadaptatie belangrijk vinden en welke problemen zij ervaren in de eigen leefomgeving.

DIALOOG HITTE EN WATEROVERLAST OP BEDRIJVENTERREINEN

De algemene conclusie van de dialoog met ondernemers (Hoppenbrouwers, Orange Planet en Coca Cola) op bedrijventerreinen Tichelrijt en de Wildert op 2 juni 2021, is dat er **bereidheid** is tot **samenwerking** tussen ondernemers en gemeente Dongen. De weersextremen en de gevolgen daarvan zijn **niet nieuw** en zelfs **herkenbaar**. Men wil **gezamenlijk** aan de slag met klimaatadaptatie.

De belangrijkste punten

- Er is behoefte aan **collectief bewustzijn** op het gehele bedrijventerrein;
- De juiste enthousiaste **partijen** aan tafel krijgen die daadwerkelijk **stappen** willen maken in het realiseren van klimaatadaptatieve maatregelen;
- Een kleine groep enthousastelingen, i.e. **ambassadeurs**, moeten **bewustzijn** en **energie** bij andere ondernemers op het terrein aanwakkeren;
- De ondernemersvereniging **VOCD** heeft het systeem en netwerk om bewustzijn te creëren, echter staat klimaatadaptatie **nog niet hoog** op de agenda. Wel hoog op de agenda staat het **verbinden** van bedrijven. Mogelijk kunnen ondernemers onder het mom van verbinding worden **geïnspireerd** en **gemotiveerd** om (gezamenlijk) **aan de slag** te gaan met klimaatadaptatieve maatregelen;
- **Realisatie** van klimaatadaptatie kan, ondanks het verschillende karakter, goed in **samenwerking** met de **twee bedrijventerreinen** Tichelrijt en De Wildert;
- Er moet een **platform** Tichelrijt in samenwerking met De Wildert worden gerealiseerd waarbij de juiste mensen aan tafel zitten, die daadwerkelijk stappen willen maken in het realiseren van klimaatadaptatieve maatregelen;
- Ondernemers hebben behoefte aan het **concretiseren** van **maatregelen** inclusief **kosten** en **baten**. “Maak het klein en vooral niet te hoog over”;
- Tevens bij **nieuwbouwplannen** klimaatadaptatie mee nemen. Zodra er geïnvesteerd wordt, moeten passende thema's (energietransitie / klimaatadaptatie / ..) worden meegenomen, ofwel **meekoppelen**;
- **Communicatie** over de mogelijkheden rondom klimaatadaptatie en de kansen is cruciaal. Goede communicatie brengt verheldering, ideeën, enthousiasme en stimuleert.

Concrete acties voor de gemeente

- **Voortrekkersrol** ligt bij Gemeente Dongen (samen met een aantal enthousiaste bedrijven);
- De juiste **partijen**, i.e. enthousiaste partijen **zoeken** en **samen brengen**;
- VOCD meenemen het **proces** van het **klimaatbestendig inrichten** van bedrijventerreinen;
- Organiseren van een **klimaatsafari** voor **bedrijventerreinen** in samenwerking met het waterschap;
- **Vervolgbijeenkomst** plannen met enthousiaste bedrijven;
- Verzamelen **voorbeelden** in eigen of buurgemeenten ter **inspiratie**;
- **Communiceren** over mogelijkheden, kansen, baten, kosten, om bewustzijn te creëren en te inspireren en stimuleren.

HITTE, WATEROVERLAST EN DROOGTE EN DE GEVOLGEN VOOR GEZONDHEID IN DONGEN

De algemene conclusie van de dialoog met woningcorporaties, onderwijs- en zorginstellingen en de gemeente van 3 juni 2021 is dat de gevolgen van extremer weer **herkenbaar** zijn en **ervaren** worden.

De belangrijkste punten

Gevolgen voor gezondheid in relatie tot hitte zijn met name **hittestress** bij **kwetsbare groepen**, zoals ouderen, kinderen, chronisch zieken en lager opgeleiden. Problemen worden gezien rondom de gevolgen voor de mentale gezondheid, eenzaamheid, nachtrust en druk op de (mantel)zorg. Hoe bereiken we deze groepen, hoe houd je zicht op kwetsbare groepen en hoe stimuleer je ze om naar buiten te gaan in plaats van binnen te blijven zitten, zijn vragen die spelen.

De gevolgen voor gezondheid en welzijn in relatie tot **water** worden met name gezien in de **kwaliteit- en kwantiteit** van water, groeiende behoefte aan (**zwem**)water, gebruik maken van water dat geen zwemwater is en **tegenstellende belangen** tussen groepen die water nodig hebben.

Kijkend naar natuur en welzijn gaat het om gebruik kunnen blijven maken van **openbaar groen**, de groeiende druk op parken door een toename aan behoefte van meer groen en stijging in buitenevenementen, ofwel het risico van **overbelasting** van de **natuur**. Daarnaast spelen **bosbranden** en **plagen** en **exotische invators** een belangrijke rol. Ook gaat het om het op peil houden van het **grondwater** en **irrigatiemogelijkheden**.

Figuur 3. (Mogelijke) gevolgen van klimaatverandering voor gezondheid en welzijn in Dongen

De gevolgen van klimaatverandering spelen in relatie tot gezondheid en welzijn in verschillende sectoren, waaronder in de sectoren ‘wonen’, ‘zorg’ en ‘onderwijs’. Om inzicht te krijgen in hoe de gevolgen van klimaatverandering kunnen worden aangepakt, is per sector bekeken wat er moet gebeuren, hoe dat vervolgens aangepakt moet worden en waar, wat en wie daarvoor nodig zijn.

Klimaatbestendig Wonen

- Bij wonen is het met name belangrijk om de woningen **koel** te houden. **Kansen** voor het koel houden van woningen worden gezien in **klimaatneutrale energievoorzieningen** en het plaatsen van meer **groen**;
- **Oplossingen** worden gezien in het opstellen van **afwegingskaders** (beleid), aandacht besteden aan klimaatadaptatie bij **bouwvergunningen**, **buitenruimte** klimaatbestendig inrichten en jaarlijkse **evenementen** als een cursus klimaatbestendig tuinieren;
- Hiervoor is **bewustwording** en aanpassing van het **gedrag** nodig, maar ook **fysieke** aanpassing van de **buitenruimte**. Nodig zijn de gemeente, inwoners, zorginstellingen en woningcorporaties.

Klimaatbestendige Zorg

- Binnen de zorg gaat het met name om bewustwording van de gevolgen van hittestress en het verkoelen van de directe woonomgeving middels schaduwcreatie, meer groen en water;
- **Kansen** en **oplossingen** worden gezien in verhoogde **informatievoorziening** over **weersextremen** en de **gevolgen** zoals hittestress richting kwetsbare groepen, informatievoorziening richting **zorgmedewerkers** over de risico's van weersextremen en verhoogde **samenwerking** en **kennisdeling** tussen organisaties en zorginstellingen onderling;
- Hiervoor is **bewustwording** en aanpassing van het **gedrag** nodig, verbeterde **samenwerking** en **communicatie** tussen zorginstellingen en **fysieke** aanpassing van de **buitenruimte**. Nodig zijn zorginstellingen, de gemeente, dorps- en wijkraden en inwoners nodig.

Klimaatbestendig Onderwijs

- Binnen onderwijs gaat het om **bewustwording** van weersextremen bij **scholieren** en **leraren** en het **koel** en houden en **waterbestendig** inrichten van **schoolgebouwen**;
- **Kansen** en **oplossingen** worden gezien in het aanpassen van schoolpleinen en aanpassing van klimaatbeheersing van schoolgebouwen, bewustwording creëren door onder andere klimaatadaptatie projecten met scholieren, leraren en eventueel ouders en nieuwbouw van schoolgebouwen niet vertragen en bouwen volgens passende 'frisse scholen' normen;
- Hiervoor is **samenwerking** tussen verschillende **beleidsterreinen** en **scholen** nodig, maar ook **bewustwording** bij ouders, scholieren en leraren. Nodig zijn dus de gemeente, scholen, leraren, scholieren en ouders.

Concrete acties voor gemeente Dongen

- Onderzoeken **rol** van de gemeente in ondersteuning, samenwerking en stimulatie rondom klimaatadaptatie voor de sectoren wonen, onderwijs en zorg;
- Onderzoeken **communicatie** mogelijkheden voor **klimaatadaptatie** richting inwoners, scholen en zorginstellingen;
- Onderzoeken concretiseren meenemen klimaatadaptatie bij **(her)ontwikkelingen** en **nieuwbouw**;
- Verzamelen **voorbeelden** in eigen of buurgemeenten ter **inspiratie**.

CONCLUSIE ONLINE PLATFORM EN KLIMAATDIALOGEN

Rode draad is dat klimaatverandering en de gevolgen van klimaatverandering worden **erkend** en grotendeels **herkend**. Er zijn voldoende mogelijkheden, kansen en mogelijke meekoppelkansen voor de gemeente en andere relevante partijen. Voor de gemeente ligt er een taak in het oplossen van **concrete knelpunten** in de **openbare ruimte**. Vaak is hier **samenwerking** met de **eigenaars** van aanliggende percelen noodzakelijk. Daarnaast is het zaak dat de gemeente **onderzoekt** in hoeverre en hoe zij inwoners, zorginstellingen, onderwijsinstellingen en ondernemers kan **ondersteunen** en **stimuleren** om klimaatadaptieve maatregelen te nemen.

Wat nu nodig is is **concreet handelingsperspectief**. Wie gaat wat doen om de effecten van klimaatverandering op te vangen? De eerste stappen daarvoor worden uitgewerkt in de uitvoeringsagenda voor een klimaatbestendig Dongen. De landelijke doelstelling stelt dat Nederland in 2050 klimaatbestendig is ingericht. Gemeente Dongen heeft de ambitie zich weerbaar te maken tegen het veranderende klimaat en volgt daarmee de ambitie van het Rijk om in 2050 klimaatbestendig te zijn.

Voor het realiseren van klimaatadaptatie zijn een aantal stappen nodig. Startpunt is het **vastleggen** van **ambities** in beleid. Vervolgens moeten we deze ambities ook waarmaken. We moeten **bewustwording** en **draagvlak** creëren en het moet duidelijk worden wat ambtenaren, inwoners, bedrijven en zorg- en onderwijsinstellingen anders moeten gaan doen. Denk aan andere manieren van bouwen, werken, nieuwe afstemmingsmomenten en nieuwe kennis.

Om de slag van willen naar kunnen te maken, zijn **capaciteit** en **budget** nodig. Dan kan de schop in de grond. Effectief en doelmatig **beheer** is vervolgens nodig om te behouden. In de hele organisatie is de opgave het actueel houden van **kennis**. Kennis in de breedste zin van het woord. Denk aan anders leren werken, leren hoe klimaatbestendig te ontwerpen, organiseren, bouwen en onderhouden. Ieder in het eigen vakgebied. We **vieren** en **delen behaalde ambities**. Naast enthousiasme en zichtbare verbeteringen, wordt zo ook zichtbaar dat budget en capaciteit waardevol worden ingezet.

Aanloop naar de Uitvoeringsagenda

Voorliggende memo is een **aanloop** naar de uitvoeringsagenda en dient als **bouwsteen** voor de uiteindelijke **strategie**. Voor nu is het zaak de resultaten uit deze memo om te zetten in heldere **vervolgstappen**. We moeten **prioriteiten** stellen, **urgentie** bepalen en een passende **planning** maken. We doen dit op basis van de **gesignaleerde kansen** en **oplossingen** en kijken naar **(geplande) ontwikkelingen** binnen de gemeente, om zo werk met werk te maken, ofwel **meekoppelen** om de klimaatadaptieve plus op al bestaande programma's te zetten.

De klimaatstresstest en de klimaatdialogen moeten iedere zes jaar worden uitgevoerd. De uitvoeringsagenda wordt dan ook voor de komende vijf jaar opgesteld. In 2025 worden nieuwe klimaatstresstesten voor gemeente Dongen opgesteld.

COLOFON

KLIMAATDIALOGEN DONGEN
UITKOMSTEN EN INZICHTEN

AUTEUR

Claudia Reuter

ONZE REFERENTIE

D10024575:88

DATUM

9 augustus 2021

STATUS

Definitief

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 220
3800 AE Amersfoort
Nederland
+31 (0)88 4261261

www.arcadis.com

